

**tema II.1**

**La formació del subjecte**  
**els primers processos sintàctics**

# reconeiximent

**La majoria d'idees bones que trobareu en aquest tema les he apreses en els treballs d'Abelard Saragossà, tant en la *Gramàtica valenciana raonada i popular* com en altres treballs inèdits que ha tingut l'amabilitat i la generositat de deixar-me consultar i estudiar.**

# índex

## **1. El nom com a punt de partida**

## **2. La restricció dels noms: la qualificació i l'actualització**

## **3. Els modificadors qualificatius**

## **4. Els modificadors actualitzadors**

## **5. Els actualitzadors determinatius**

## **6. Els pronoms**

## **7. L'elisió, l'el·lipsi i les construccions apel·latives**

# L'inici del procés

El nom és la categoria sintàctica fonamental o substancial. Les altres categories són subsidiàries del nom (**característiques**, **canvis**, **relacions**).

La primera operació per a començar a construir una oració és **triar un nom** que represente la part de l'univers a què volem referir-nos.

Eixe procés pot ser fàcil:

**taula, cotxe, Peret**

o difícil:

**reminiscència, esquist**

També és difícil quan volem referir-nos a conjunts heterogenis:

Les **mercaderies** que portes són boniques.

Les **coses** que portes són boniques.

Lo **∅** que portes és bonic.

# Noms propis i noms comuns

**Peret** m'ha xafat el peu.



**Home** m'ha xafat el peu.



Els **noms propis** ja són subjectes ben formats perquè **delimiten** una entitat (una cosa, en sentit molt ampli).

En contrast, els **noms comuns** en realitat no representen coses, sinó classes de coses.

Per tant, amb un nom comú no tenim delimitat quin és el conjunt d'elements d'eixa classe a què volem referir-nos. Per això un nom comú no és encara un subjecte ben format. Falta **restringir-lo**.

# índex

- 1. El nom com a punt de partida**
- 2. La restricció dels noms: la qualificació i l'actualització**
- 3. Els modificadors qualificatius**
- 4. Els modificadors actualitzadors**
- 5. Els actualitzadors determinatius**
- 6. Els pronoms**
- 7. L'elisió, l'el·lipsi i les construccions apel·latives**

# Restringir un nom comú

**Els noms comuns representen classes de coses (d'entitats, en rigor).**

**Però habitualment només volem referir-nos a un o a uns quants elements d'eixa classe.**

**Per tant, hem de subordinar al nom triat modificadors per a que el limiten o restringixquen.**

**Així només representarà els elements que, com a emissors, vullguem.**

**Tenim dos procediments per a restringir el nom: **qualificar-lo** i **quantificar-lo** (o **actualitzar-lo**).**

# índex

- 1. El nom com a punt de partida**
- 2. La restricció dels noms: la qualificació i l'actualització**
- 3. Els modificadors qualificatius**
- 4. Els modificadors actualitzadors**
- 5. Els actualitzadors determinatius**
- 6. Els pronoms**
- 7. L'elisió, l'el·lipsi i les construccions apel·latives**



# Segon pas: la qualificació

La qualificació és un procés opcional.

Un **nom qualificat** ja no representa una classe de coses, sinó una **sub-classe**:

**cotxe roig, cadira gran, llibres fantàstics**

Les paraules **roig, gran i fantàstic**, en eixes combinacions, són **modificadors qualificatius**.

La qualificació és un procés a què podem recórrer **recursivament**, és a dir, podem qualificar un nom tantes vegades com vullguem (habitualment entre zero i tres):

**cotxe roig gran ràpid**



# Tipus de qualificatius

Els qualificatius bàsics representen propietats internes de les entitats:

<b>elefant</b>	<b>blanc, bonic, gran, dolç, agradable</b> <b>de fusta, de cartó, amb taques</b> <b>que té taques, que només té un ullal</b> <b>Dumbo</b>	adj. enll.+nom O. relativa nom propi
----------------	--	---

Els qualificatius locatius representen propietats contextuals de les entitats:

**pàgina anterior, posterior**  
**pis primer, segon... cinqué, sisé...**  
**darrer, últim dia**  
**el meu llibre, la teua llibreta, els seus gots**  
**taula del cantó, llibre del qual parlem**  
**elefant que veus, cotxe que passa pel carrer**

# Posició dels qualificatius

La posició bàsica dels adjectius qualificatius és darrere del nucli:

Una **dona valenta** causa admiració.

Dorc en un **llit còmode**.

La teoria té **relació directa** amb la pràctica.

Va tindre un **paper important**.

Els adjectius qualificatius locatius també els posem davant del nucli:

El **següent capítol**/el **capítol següent**

El **passat juliol**/el **juliol passat**

El **segon llibre**/el **llibre segon**

El **seu amic**/l'**amic seu**

un **amic seu**/\*un **seu amic** ✘

Uns pocs qualificatius, quan els anteposem, prenen significats expressius:

Un **pobre home** ≠ un **home pobre**

Això que dius és una **autèntica barbaritat**.

# Incompletitud de la qualificació

Un nom qualificat, encara que el qualifiquem tres, quatre o cinquanta voltes, no constitueix un subjecte ben format:

**Cotxe** m'ha xafat el peu. x

**Cotxe gran** m'ha xafat el peu. x

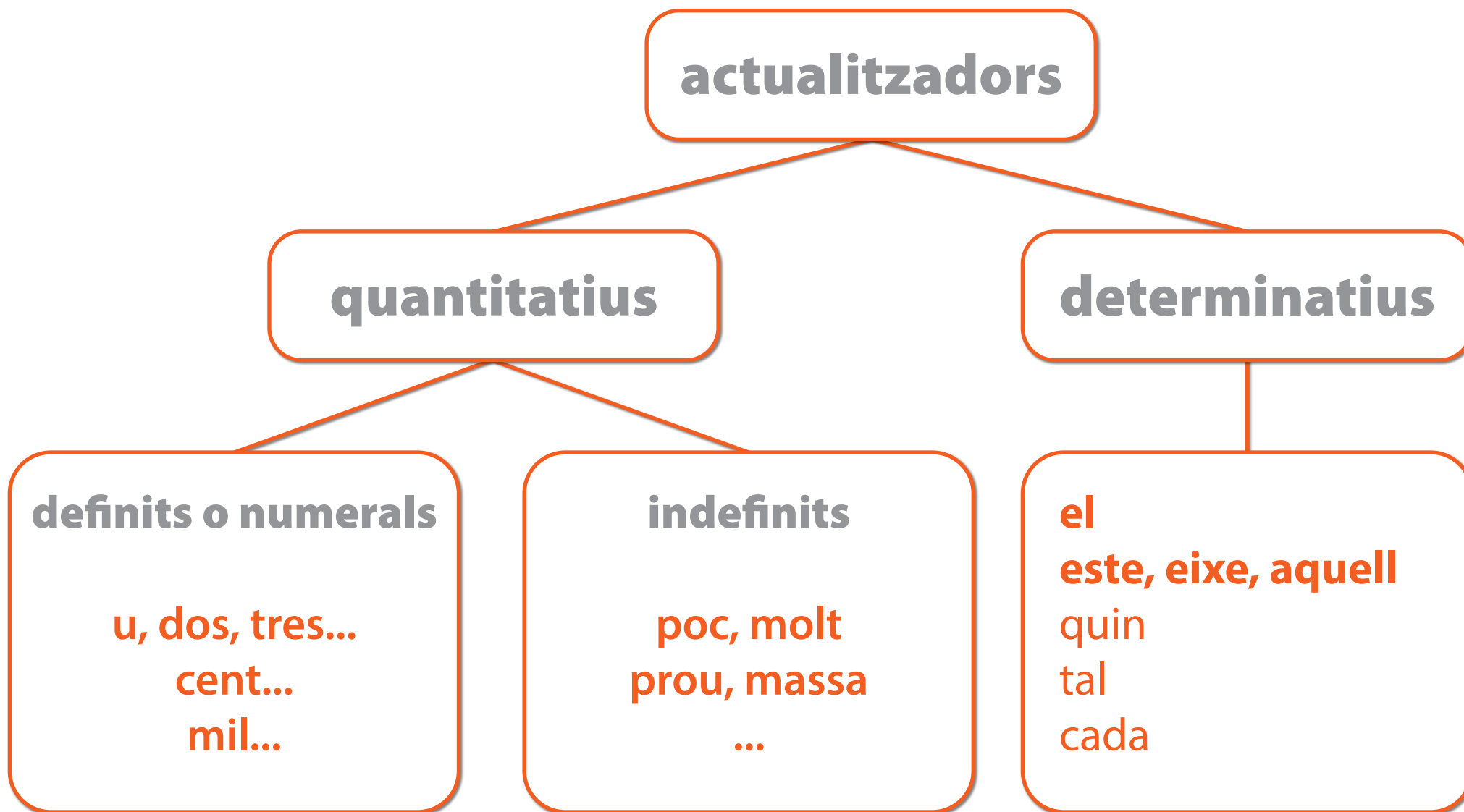
**Cotxe gran roig** m'ha xafat el peu. x

**Cotxe gran roig ràpid** m'ha xafat el peu. x

# índex

- 1. El nom com a punt de partida**
- 2. La restricció dels noms: la qualificació i l'actualització**
- 3. Els modificadors qualificatius**
- 4. Els modificadors actualitzadors**
- 5. Els actualitzadors determinatius**
- 6. Els pronoms**
- 7. L'elisió, l'el·lipsi i les construccions apel·latives**

# Esquema dels actualitzadors



# Esquema dels actualitzadors

Transformen la representació d'una classe o subclasse de coses en la representació de coses.

**actualitzadors**

**quantitatius**

**determinatius**

**definitos o numerals**

u, dos, tres...  
cent...  
mil...

**indefinitos**

poc, molt  
prou, massa  
...

**el**  
**este, eixe, aquell**  
quin  
tal  
cada

# Esquema dels actualitzadors

Transformen la representació d'una classe o subclasse de coses en la representació de coses.

**actualitzadors**

**quantitatius**

**determinatius**

Tenen, en el significat, la idea 'conegut pel receptor'.

**definitos o numerals**

u, dos, tres...  
cent...  
mil...

**indefinitos**

poc, molt  
prou, massa  
...

**el**  
**este, eixe, aquell**  
quin  
tal  
cada



# Esquema dels actualitzadors

**actualitzadors**

**quantitatius**

**determinatius**

**definitos o numerals**

u, dos, tres...  
cent...

**indefinitos**

poc, molt  
prou, massa  
...

**el**  
**este, eixe, aquell**  
quin  
tal  
cada

**Representen quantitats de manera precisa.**

# Sistemes de numeració

## Unitat

Manifestació mínima completa d'una entitat de límits clars.

## Suma

$$x + 1$$

## Recursivitat

base 2, base 8, base 10, base 12, base 16, base 60

# Sistemes de numeració

## Unitat

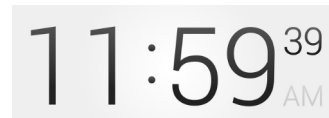
Manifestació mínima completa d'una entitat de límits clars.

## Suma

$$x + 1$$

## Recursivitat

base 2, base 8, **base 10**, **base 12**, base 16, **base 60**



# Els actualitzadors quantitius numerals

**u un una**  
**dos**  
**tres**  
**quatre**  
**cinc**  
**sis**  
**set**  
**huit vuit**  
**nou**

**deu**  
**vint**  
**trenta**  
**quaranta**  
**cinquanta**  
**seixanta** **sixanta**  
**setanta**  
**huitanta** **vuitanta**  
**noranta**

**cent**  
**mil**  
**milió**      **miliard**  
**10<sup>6</sup>**      **10<sup>9</sup>**

**onze, dotze, tretze, catorze**  
**quinze, setze**

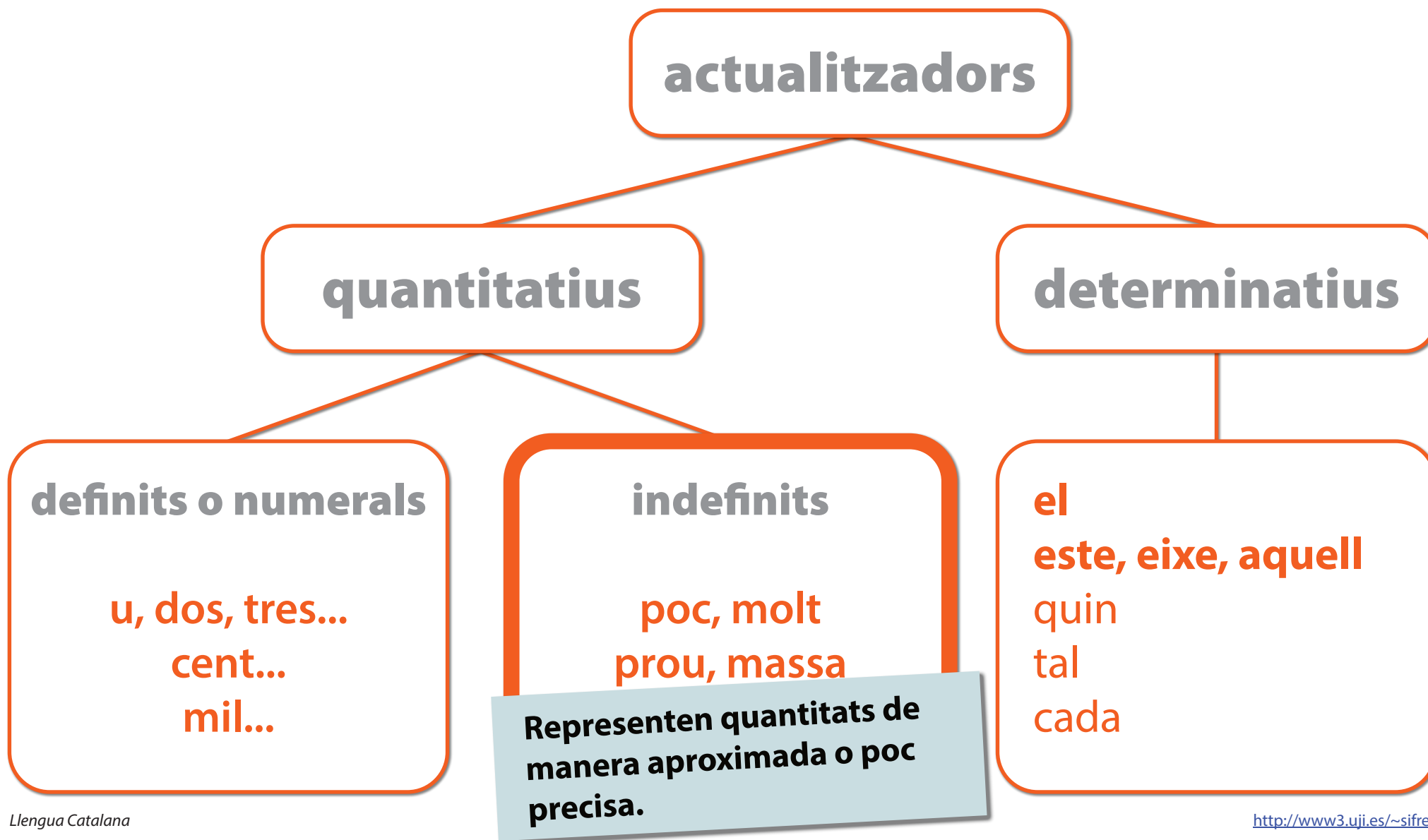
**dèssset**      **disset**      **desset**  
**díhuit**      **divuit**      **devuit**  
**dènou dèneu**      **dinou**      **denou**  
**vint-i-u** **vint-i-un**  
**trenta-dos**

**tres-cents**      **tres-centes**  
**deu mil**  
**bilió**      **trilió**      **quadrilió**      **quintilió**  
**10<sup>12</sup>**      **10<sup>18</sup>**      **10<sup>24</sup>**      **10<sup>30</sup>**

# Els qualificatius locatius corresponents (ordinals)

u un una	<b>primer, -a</b>	vint	<b>vinté, -na</b>
dos	<b>segon, -a</b>	trenta	<b>trenté</b>
tres	<b>tercer, -a</b>	quaranta	<b>quaranté</b>
quatre	<b>quart, -a</b>	...	...
cinc	<b>cinqué, -na</b> o <b>quint, -a</b>		
sis	<b>sisé</b> o <b>sext</b>		
set	<b>seté</b> o <b>sèptim</b>		
huit vuit	<b>huité vuité</b> o <b>octau</b>		
nou	<b>nové</b>		
deu	<b>desé</b> o <b>dècim</b>		
onze	<b>onzé</b>		
dotze	<b>dotzé</b>		
...	...		
cent	<b>centé</b> o <b>centèsim</b>		
mil	<b>milé</b> o <b>mil·lèsim</b>		

# Esquema dels actualitzadors



# Els actualitzadors **quantitatius indefinits**

**poc - molt**  
**prou - massa**  
**uns quants**  
**a muntó, bona cosa de**  
**tant ... com/que**  
**més (...que)**  
**menys, manco, més poc**

**quant**

**cap - gens**

**força, gaire, bastant**

**algun**  
**qualsevol**  
**ningun o cap**  
**cert**  
**sengles**  
**ambdós**

**tot - cada**  
quantitatiu definit

**quasi**

**mateix**  
**altre**  
**tal**

**Tots** els estudiants tenen un llibre.



**Cada** estudiant té un llibre.



# Flexió i *de* en els indefinits

	<b>gel</b>	<b>aigua</b>	<b>cotxes</b>	<b>pomes</b>
<b>poc</b>	poc de gel	poca aigua	pocs cotxes	poques pomes
<b>molt</b>	molt de gel	molta aigua	molts cotxes	moltes pomes
<b>tant</b>	tant de gel	tanta aigua	tants cotxes	tantes pomes
<b>quant</b>	quant de gel	quanta aigua	quants cotxes	quantes pomes
<b>gens</b>	gens de gel	gens d'aigua	---	---
<b>prou</b>	prou (de) gel	prou aigua	prou cotxes	prou pomes
<b>més</b>	més (de) gel	poca aigua	pocs cotxes	poques pomes
<b>cap</b>	cap gel	cap aigua	cap cotxe	cap poma
<b>cada</b>	cada gel	cada aigua	cada cotxe	cada poma
<b>massa</b>	massa gel	massa aigua	massa cotxes	massa pomes



# Flexió i *de* en els indefinits

	<b>gel</b>	<b>aigua</b>	<b>cotxes</b>	<b>pomes</b>
<b>poc</b>	poc de gel	poca aigua	pocs cotxes	poques pomes
<b>molt</b>	molt de gel	molta aigua	molts cotxes	moltes pomes
<b>tant</b>	tant de gel	tanta aigua	tants cotxes	tantes pomes
<b>quant</b>	quant de gel	quanta aigua	quants cotxes	quantes pomes
<b>gens</b>	gens de gel	gens d'aigua	---	---
<b>prou</b>	prou (de) gel	prou aigua	prou cotxes	prou pomes
<b>més</b>	més (de) gel	poca aigua	pocs cotxes	poques pomes
<b>cap</b>	cap gel	cap aigua	cap cotxe	cap poma
<b>cada</b>	cada gel	cada aigua	cada cotxe	cada poma
<b>massa</b>	massa gel	massa aigua	massa cotxes	massa pomes

# Funció intensificadora dels indefinits

## de qualificatius

poc Estic poc content.  
molt Estic molt content.  
prou Estic prou content.  
massa Estic massa content.  
tant Estic tan content com tu.  
més Estic més content que tu.  
quasi Estic quasi content.  
gens No estic gens content.

## de verbs

Corre poc.  
Corre molt.  
Corre prou.  
Corre massa.  
Corre tant com tu.  
Corre més que tu.  
No corre quasi.  
No corre gens.

## de circumstancials

Busca poc lluny d'ací.  
Busca molt lluny d'ací.  
Busca prou lluny d'ací.  
Busca massa lluny d'ací.  
Busca tan lluny d'ací com tu.  
Busca més lluny d'ací que tu.  
Ha arribat quasi al final.  
No busca gens lluny d'ací.

ben ➔ Estic ben content.

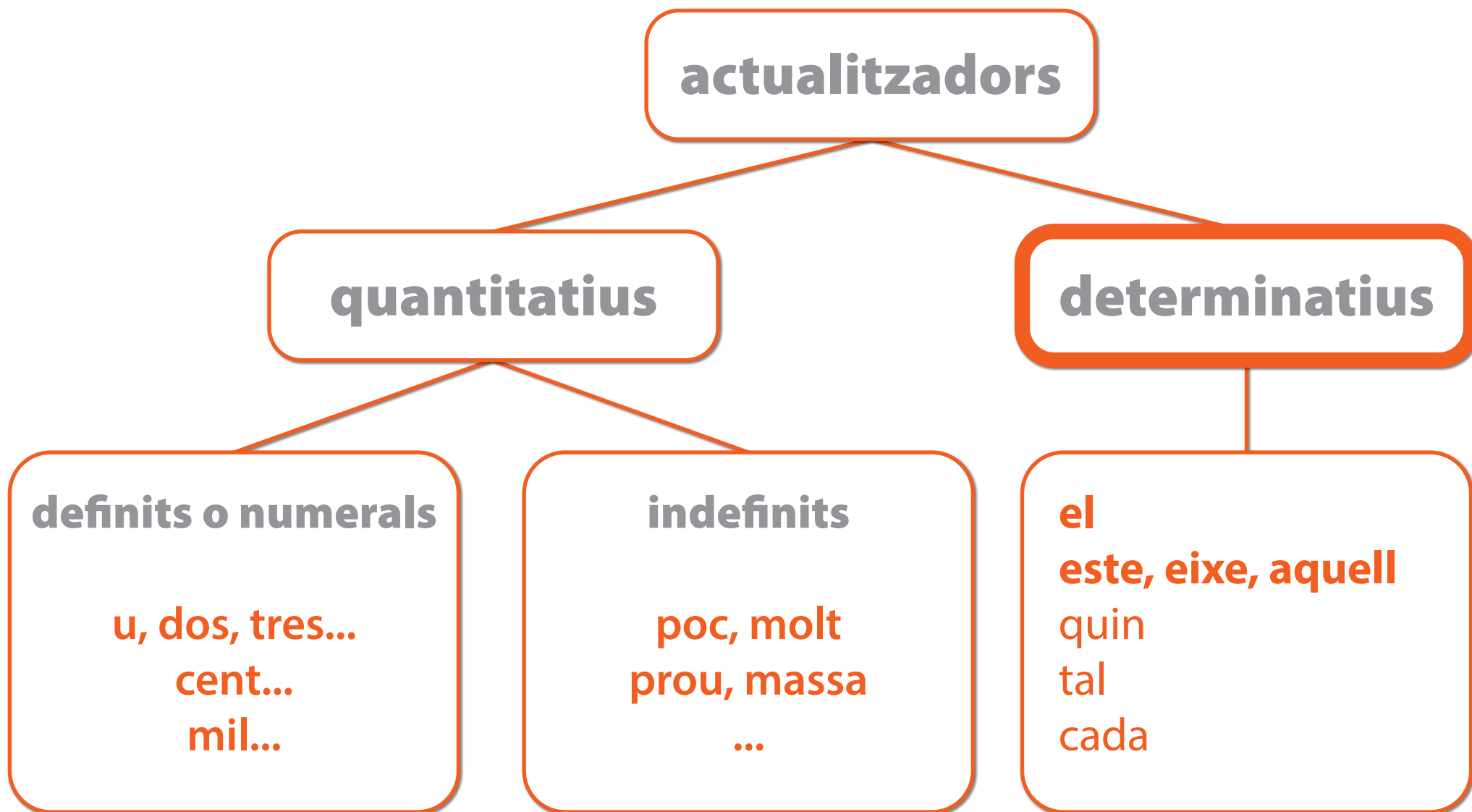
S'ho ben mereix.

Busca ben lluny d'ací.

# índex

- 1. El nom com a punt de partida**
- 2. La restricció dels noms: la qualificació i l'actualització**
- 3. Els modificadors qualificatius**
- 4. Els modificadors actualitzadors**
- 5. Els actualitzadors determinatius**
- 6. Els pronoms**
- 7. L'elisió, l'el·lipsi i les construccions apel·latives**

# Esquema dels actualitzadors



# Els determinatius

**Amb els adjectius actualitzadors determinatius, l'emissor expressa que pensa que el receptor coneix (dícticament o anafòricament) les entitats que dirà.**

**Els més importants són l'article i els demostratius.**

**També determinen les paraules quin, tal i cada.**

# L'article: **el-la-els-les**

**Formes clàssiques: lo-los** amb reducció a **l i ls** en els entorns vocàlics.

Han portat **los** animals.

Porta**ls** animals.

Vine ab **lo** carro.

Puja a**l** carro.

Porta'm **l**ou.

## **Té com a significat bàsic 'conegut pel receptor'**

Com que el receptor coneix aquelles entitats, té una certa idea de quina és la quantitat. Per tant, l'article quantifica implícitament:

**Vam trobar un camí. El camí estava ben conservat. Ús anafòric**

Significats secundaris de l'article:

**Unicitat:** absoluta (p. e.: el sol, la lluna) o també situacional o contextual:

¿Em dones **la** botella de vi?

**Ús díctic**

**El** meu company és pintor.

És possible que el receptor no el conega.

**Totalitat:**

**La** balena és un mamífer.

∅ Whales are mammals.

**Els** mamífers són animals.

# Els demostratius

**este**  
aquest

**esta**  
aquesta

**estos**  
aquests

**estes**  
aquestes

**eixe**  
aqueix

**eixa**  
aqueixa

**eixos**  
aqueixos

**eixes**  
aqueixes

**aquell**

**aquella**

**aquells**

**aquelles**

**Els demostratius són hipònims de l'article.**

**Al significat 'conegut pel receptor', afegixen idees de distància.**

Formen sistema amb pronoms demostratius, adjectius locatius i adjectius temporals. Els estudiarem després de parlar dels pronoms.

# Expressió de la indeterminació

L'adjectiu quantitatiu numeral **u-un-una**, per definició, no té plural.

Però l'hem usat per a representar el sentit contrari al de la determinació, és a dir, per a indicar que el nom posterior no és determinat. En eixe sentit, sí que té plural:

**Hem trobat unes pedres.**

desconegudes pel receptor

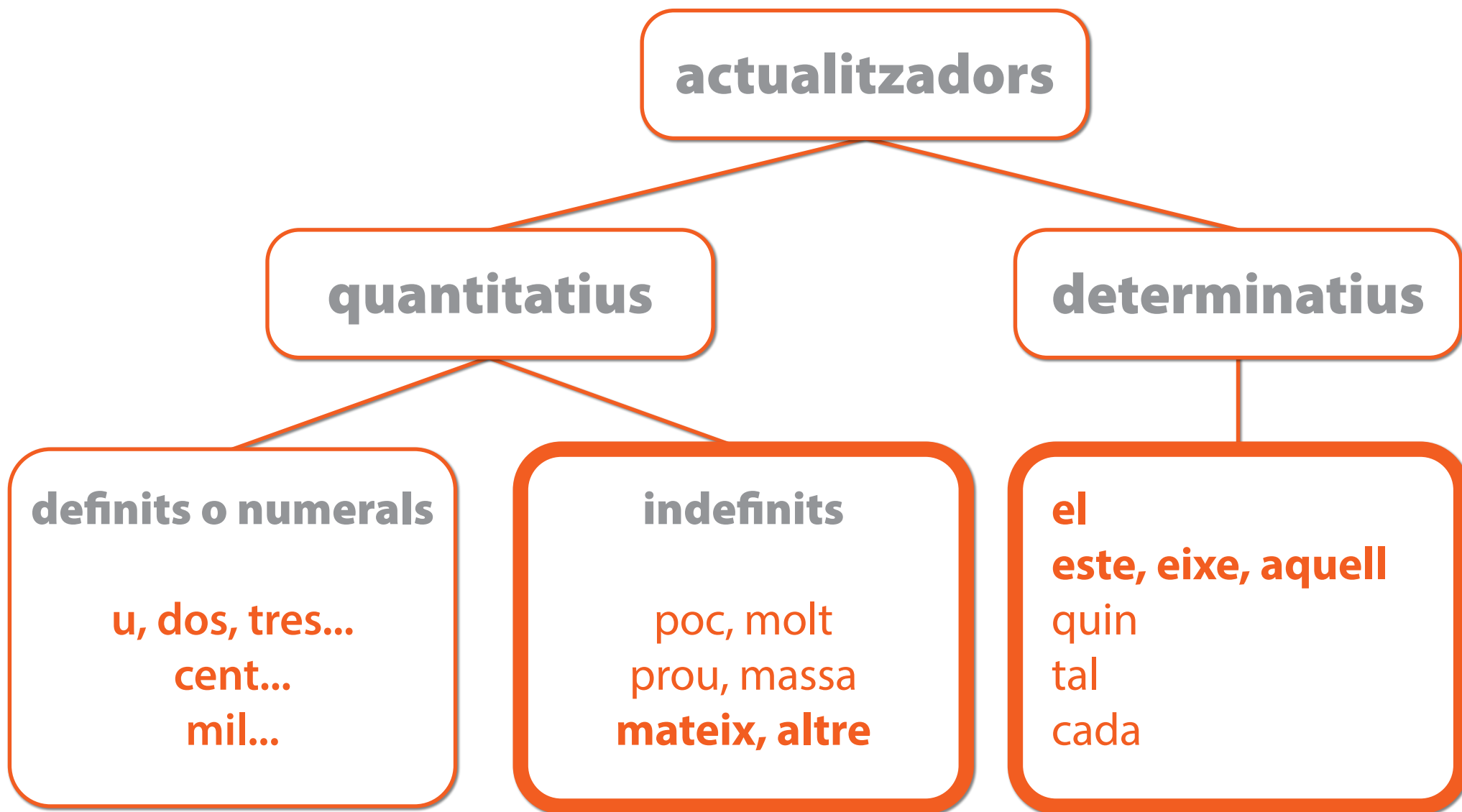
Amb el quantitatiu indefinit **algun-a**, l'emissor deixa clar que pensa que el receptor coneix una resposta:

**¿Ha entrat algun home sense sabates?**

desconegut per l'emissor



# Esquema dels actualitzadors



# Mateix i altre

En els usos bàsics, són antònims:

- Eixe **cotxe**, ¿és el **mateix** ∅ que ha passat abans? ∅ nom elidit
- No. És un **altre** ∅.

**Mateix** indica la repetició d'una entitat, que és **una** entitat única, considerada en dos situacions o moments diferents.

**Altre** indica que, malgrat el paregut, hi han **dos** entitats diferents.

**Necessiten la precedència d'un altre actualitzador (vegeu les pàgines següents).**

**Ús enfàtic de mateix** (no hi ha repetició, sinó insistència):

**El mateix president va redactar l'acta.**

**El president mateix va redactar l'acta.**

**Jo mateixa vaig redactar l'acta.**

(independentment del sexe de l'emissor)  
no normatiu, però molt popular

**Consulteu mateix en el DNV.**

# Altre i l'actualització 1/3

Vullc una altra llonganissa.

Aquesta no, una llonganissa diferent.

Vullc una segona llonganissa.

ús secundari

T'hauràs de posar una altra corbata.

Tinc un altre llibre.

I have got another book.

J'ai un autre livre.

Tengo otro libro.

\*Tinc altre llibre. ≈ \*Tengo un otro libro. horrors equiparables

# Altre i l'actualització 1/3

Vullc una altra llonganissa.

Aquesta no, una llonganissa diferent.

Vullc una segona llonganissa.

ús secundari

T'hauràs de posar una altra corbata.

Tinc un altre llibre.

I have got another book.

J'ai un autre livre.

Tengo otro libro.

problema

\*Tinc altre llibre. ≈ \*Tengo un otro libro.

horrors equiparables

# Altres i l'actualització 2/3

Agarra algun altre llibre.

singular

No vulc prendre cap altra medicina.

En qualsevol altre cas, eixiré de casa.

Tindrà unes **altres** raons. (Té unes raons.)

plural

Tindrà Ø **altres** raons. (Té raons.)

# Altre i l'actualització 3/3

memoràndum

a) actualitzador + altre/a + nom

singular

b) actualitzador/Ø + altres + nom

plural

Excepció de a): les expressions que signifiquen 'novament', com

**altra volta,  
una altra volta,**

**altra vegada,  
una altra vegada,**

**altre camí  
un altre camí**

estan bé de les dos maneres.

Peret pensa molt en els **altres**.

Peret pensa molt en els **\*demés**.

# Els possessius contractes

Són paraules irregulars en què concorren el significat dels qualificatius possessius i el de l'article. Per tant, també determinen.

**mon** pare

**ma** mare

**mos** germans

**mes** germanes

**ton** pare

**ta** mare

**tos** germans

**tes** germanes

**son** pare

**sa** mare

**sos** germans

**ses** germanes

En l'actualitat només les usem amb poques paraules: pare, mare, tia, (oncle), vida, casa, (germà)...

**my** car

**ma** voiture

**mi** coche

**el** meu cotxe

**la** mia auto

**o** meu carro

# índex

- 1. El nom com a punt de partida**
- 2. La restricció dels noms: la qualificació i l'actualització**
- 3. Els modificadors qualificatius**
- 4. Els modificadors actualitzadors**
- 5. Els actualitzadors determinatius**
- 6. Els pronoms**
- 7. L'elisió, l'el·lipsi i les construccions apel·latives**



# Els pronoms

El cotxe corre.

Peret corre.

He vist uns cotxes.

He vist a Peret.

El cotxe del veí  
Parlaré amb un home.

El cotxe de Peret  
Parlaré amb Peret.

Ell corre.

L'he vist a ell.

El cotxe d'ell  
Parlaré amb ell.

Són paraules de la categoria nominal.

Tenen la particularitat d'equivaldre a construccions nominals, com els noms propis.

# Els pronoms podem restringir-los

**Nosaltres** dos portarem coca i **vosaltres** tres porteu torrons.

**Açò** que veus és un coet espacial.

Passa'm tot això que queda per terra.

**Allò** que tapa l'horitzó són núvols.

**Allò** de la taula, ¿és teu?

# El sistema de tres distàncies

en els demostratius, els pronoms demostratius, els adjectius circumstancials locatius i els adjectius circumstancials temporals

**este**  
**aquest**

**eixe**  
**aqueix**

**aquell**

**açò**

**això**

**allò**

**ací, aquí**

**ahí (aquí)**

**allí**

**allà**

**ara**

**adés**

**llavors, aleshores**

# El sistema de tres distàncies

en els demostratius, els pronoms demostratius, els adjectius circumstancials locatius i els adjectius circumstancials temporals

**este**  
**aquest**

**eixe**  
**aqueix**

**aquell**

usos díctics i  
anafòrics

**açò**

**això**

**allò**

**ací, aquí**

**ahí (aquí)**

**allí**

**allà**

**ara**

**adés**

**llavors, aleshores**

# El sistema de tres distàncies

en els demostratius, els pronoms demostratius, els adjectius circumstancials locatius i els adjectius circumstancials temporals

**este**  
**aquest**

**eixe**

**aquell**

Viu en **eixa** casa. [dit assenyalant-la]

No conec **eixa** casa que m'has descrit.

usos díctics i  
anafòrics

**açò**

**això**

**allò**

**ací, aquí**

**ahí (aquí)**

**allí**

**allà**

**ara**

**adés**

**llavors, aleshores**

# El sistema de tres distàncies

en els demostratius, els pronoms demostratius, els adjectius circumstancials locatius i els adjectius circumstancials temporals

**este**  
**aquest**

**eixe**

**aquell**

Viu en **eixa** casa. [dit assenyalant-la]

No conec **eixa** casa que m'has descrit.

usos dítctics i  
anafòrics

**açò**

**això**

**allò**

**ací, aquí**

**ahí (ac)**

¿Què és **això**? [dit assenyalant una cosa]  
Hem de buscar aigua i fer foc. **Allò**  
(primer) és més important.

**allà**

**ara**

**adés**

**llavors, aleshores**

# El sistema de dos distàncies d'alguns dialectes catalans

**aquest**

**aquell**

usos dítctics i  
anafòrics

**això**

**allò**

**aquí (ací)**

**allí**

**allà**

**ara**

**llavors, aleshores**

# índex

- 1. El nom com a punt de partida**
- 2. La restricció dels noms: la qualificació i l'actualització**
- 3. Els modificadors qualificatius**
- 4. Els modificadors actualitzadors**
- 5. Els actualitzadors determinatius**
- 6. Els pronoms**
- 7. L'elisió, l'el·lipsi i les construccions apel·latives**



# L'elisió

És un mecanisme que permet a l'emissor **evitar repeticions** de paraules.

Jo **llegiré** el **llibre** de matemàtiques i tu **Ø** el **Ø** de filosofia.

L'elisió és molt freqüent i és **voluntària**:

Jo **llegiré** el **llibre** de matemàtiques i tu **llegiràs** el **llibre** de filosofia.

L'emissor **pot elidir** paraules quan el receptor pot recuperar-les.

Això passa quan concorren **dos condicions**:

1. Que les paraules elidides siguin **necessàries** sintàcticament.
2. Que les paraules elidides siguin **recuperables** recordant paraules ja aparegudes.

Així, el receptor està **segur** de quines són les paraules elidides.

# Més exemples d'elisions

— Eixe **cotxe**, ¿és el **mateix** **Ø** que ha passat abans?

— No. És un **altre** **Ø**.

**Passarem prop de la font. Tu per davant, i jo per darrere.**

**Passarem prop de la font. Tu passaràs per davant de la font, i jo passaré per darrere de la font.**

**Parlàvem de sonets. En concret, dels dels italians.**

**Parlàvem de sonets. En concret, parlàvem dels sonets dels italians.**

— ¿Qui vol una copa de vi?

— Jo!

Jo vulc una copa de vi!

# L'el·lipsi

**En les el·lipsis bàsiques, falta un nom recuperable dícticament.**

**També és voluntària.**

**Pot passar que no sapiem exactament quin nom falta:**

[tocant un vestit en una botiga] **Passa'm el Ø del costat.**

vestit

[tocant el braç d'u] **Este Ø és el meu fill.**

xic home

[assenyalant una persona] **Eixa Ø és la mestra nova.**

xica dona persona

[en un partit de futbol] **— ¿Com van? — Van tres Ø a u Ø.**

gols

# Altres el·lipsis

També fem altres el·lipsis que habitualment no són voluntàries. Són tan antigues que sempre les hem sentides així. Per això no solem pensar que falta cap nom.

¡Sí que l'has feta bona!

Una Ø conductora d'autobús

Això ho sap fer qualsevol Ø.

Ø Trona.

Ø Fa calor.

Peret sap de tot Ø.

Ø Toquen. ¿Vols obrir?

Això ho saben tots Ø.

Sí que has fet una "acció bona".

dona

persona dona home xiquet

¿Sant Pere?

¿l'oratge?

totes les coses

alguna persona, algunes persones

els humans, els integrants d'un grup

# pronoms i adjectius

## i el nom persona (o cosa) en el·lipsi

pronoms

**res**  
**tothom**  
**hom**

adjectius + nom en el·lipsi  
o pronoms

**u**  
**algú**  
**ningú**  
**qui**  
**tot**  
**altri**

adjectius + nom  
+ nom elidit  
+ nom pronominalitzat

**un**  
**algun**  
**ningun (cap)**  
**quin**  
**tot**  
**altre**

# Les construccions apel·latives

Les construccions apel·latives serveixen per a referir-nos a objectes del nostre entorn que:

- a) no tenen nom,
- b) tenen un nom que no coneixem o no recordem, o
- c) tenen un nom que no volem fer l'**esforç de recordar**.

Les construccions apel·latives més bàsiques les formem amb un pronom demostratiu i un qualificatiu:

¿Què és **açò groc**?

Passa'm **això de la taula**.

Deixa'm **allò que vas portar ahir**.

# Primera evolució: construcció apel·lativa d'unicitat

Com que eixes construccions aprofiten per a referir-nos a objectes que són **únicos** en l'entorn comunicatiu, la noció de **distància** associada als demostratius **sobra**. Per això és comprensible que començarem a usar formes de l'article (hiperònim dels demostratius que, a més, té el sentit secundari d'**unicitat** [pg. 32]). Però hi ha un **problema**: la necessitat comunicativa de **distingir l'elisió de l'el·lipsi**:



Passa'm el llibre gros i **el Ø de damunt**.      elisió de **llibre**

Passa'm el llibre gros i **lo Ø de damunt**.      el·lipsi

Resolem el problema amb una forma especial de l'article, continuadora de l'article clàssic: quan hi ha el·lipsi, usem la forma **lo invariable**.

Estructura de la construcció apel·lativa d'unicitat: **lo + nom en el·lipsi + qualificatiu**

# Dos evolucions més

1 Després de crear la construcció apel·lativa d'unicitat,

Porta'm **lo** **Ø** de la taula.

No xafes **lo** **Ø** banyat.

**Lo** **Ø** que has dit és cert.

**Lo** **Ø** que et convé és vindre.

ús díctic

ús díctic

ús anafòric

incògnita i solució

2 com que l'**article general** també té el valor secundari de **totalitat** (pg. 32), creem la construcció apel·lativa de **totalitat**:

**Lo** **Ø** roig em torna boig.

El metge li ha prohibit **lo** **Ø** salat.

3 Per últim, també usem l'**article particular** **lo** per a **intensificar**:

Vine **lo** **més** **prompte** que pugues.

Eixe color, fes-lo **lo** **més** **roig** que pugues.    ≠    Eixe pantaló no! Vullc **el** **Ø** **més** **roig**.

No et pots imaginar **lo** que ha gaudit.

Treballa **lo** **justet**.



# Precisos, no peresosos

Recordem que ja hem apuntat en la pàgina 58 que una de les causes de recórrer a una construcció apel·lativa és la peresa mental.

Això, en la vida quotidiana, és perfectament tolerable. Ara bé, en les situacions formals i quan hem d'usar la llengua de manera precisa (quan escrivim, sobretot), convé evitar les construccions apel·latives si disposem d'alternatives més precises o inequívokes.

Lo teu ens preocupa.

La teua salut ens preocupa.

El teu patrimoni ens preocupa.

En lo legal, tenim un buit.

En la legalitat, tenim un buit.

Hem tractat primer lo regular i després lo irregular.

Hem tractat primer les construccions regulars i després les paraules irregulars.

També convé, en general, usar les expressions més naturals i tradicionals, especialment si són igual de clares i més curtes.

??La carretera no era lo suficientment segura. → La carretera no era prou segura.

# Un drama en la normativa gramatical

Amb arguments poc consistents (però divulgats per persones de molt de prestigi), la normativa gramatical, des de 1912 fins a l'actualitat, ha rebutjat i rebutja l'ús de l'article particular **lo** perquè no el considera genuí, sinó un castellanisme.

Els últims estudis mostren, de manera cada volta més fefaent, que les construccions en què l'usem són genuïnes i molt antigues (rastrejables en el XIII i consolidades en el XV).

Si és cert que eixos usos són genuïns, condemnar-los és extremadament contraproductiu.

Per una banda, empènyer-nos a evitar una paraula que usem tan freqüentment en la parla espontània i, damunt, en construccions molt necessàries en la comunicació quotidiana ens fa desconfiar de la nostra manera de parlar, fet que pot desembocar en l'autodiàlisi i en la deficiència lingüística.

Per una altra banda, les maneres d'evitar l'article **lo** són diverses i complexes en ocasions. Per això es produeixen molts errors intentant evitar-lo, fins i tot entre usuaris reflexius.

# ¿Què hem de fer?

Portem més d'un segle de producció de texts escrits de caràcter literari, expositiu i administratiu en què s'ha evitat l'ús de l'article particular **lo**. Pel caràcter patriòtic i disciplinat dels escriptors en valencià-català i de molts funcionaris públics, eixa evitació ha sigut pràcticament general en la llengua escrita. Però en la llengua espontània, l'ús de **lo** perdura.

Si els estudis lingüístics mostren que l'article particular **lo** és genuí, hauríem d'esperar que la normativa lingüística l'acceptara. El cas és que eixe procés, si és que es produeix, serà lent.

Vist això, en la vida quotidiana hem de procurar actuar amb **naturalitat**: si diem "Porta'm lo de la cadira", no hi ha cap problema. A més a més, en la llengua escrita, potser convindria que començàrem a usar **lo** amb moderació per a contribuir a fer normal lo que és normal.

Malgrat tot, ara per ara **convé que coneguem les maneres d'evitar-lo**, tant per als nostres escrits formals, com per a entendre o corregir els escrits formals dels altres.

# Construccions apel·latives

## lo > el i altres recursos

Has dit **lo contrari** de **lo que** hauries d'haver dit.

Has dit el contrari del que hauries d'haver dit. ... d'allò que hauries d'haver dit.

**Lo únic** que em manté ací és l'hort.

L'únic lligam que em manté ací és l'hort. L'única cosa...

Les modes em fan confondre **lo antic** i **lo modern**.

Les modes em fan confondre l'antic i el modern.

Les modes em fan confondre què és antic i què és modern.

M'encanta (tot) **lo blau**.

M'encanten (totes) les coses que tenen blau.

Farem **lo que** tu vullgues.

Farem allò que tu vullgues. Farem el que tu vullgues. Farem com tu vullgues.

Intenteu que el canvi no cree ambigüitat i que resulte tan natural com siga possible.

# Límits del canvi *lo>el*

No xafes **lo banyat**.

participis

No xafes el tros banyat.

Sempre mantenim **lo pactat**.

Sempre mantenim els pactes. ... allò que pactem. ... el que pactem.

Repetirem **lo d'ahir**.

de

Repetirem allò d'ahir. ... l'assumpte d'ahir. ... el que vam dir ahir.

Guarda't **lo teu**.

possessius amb el nucli en el·lipsi

Guarda't les teues coses. ... les teues possessions. ... allò que és teu. ... el que és teu.

Ha vingut, **lo que** m'alegra molt.

0 relatives referides a l'0 anterior

Ha vingut, cosa que m'alegra molt. ..., la qual cosa m'alegra molt. ... i això m'alegra molt.

# Construccions intensives

No canviarem mai **lo** per **el**.

En **lo més alt** del tossal hi ha un depòsit.

En la part més alta del tossal hi ha un depòsit.

En el punt més alt...

**Lo important** de la reunió ve ara.

L'assumpte més important de la reunió ve ara.

El punt... El tema... La part...

Vaig fer l'examen **lo millor** que vaig saber.

Vaig fer l'examen tan bé com vaig saber.

¡No saps **lo fàcil** que és!

¡No saps que fàcil (que) és!

¡No saps com és de fàcil!

¡**Lo fàcil** que era!

¡Era poc fàcil!

Si n'era, de fàcil.

¡Tan fàcil que és!

Era d'allò més fàcil.

entonació especial

# Locucions

## **amb lo**

a lo *\*loco*

a lo millor

tot lo més

de lo contrari

*\*en lo referent a*

## **sense**

a la babalà, arreu, sense solta ni volta,  
¡allà vas, cabàs!

potser, possiblement, si tant convé

com a màxim, com a molt, a tot estirar, pel cap alt

si no, altrament

quant a, pel que fa a, tocant a